Dyfodol Cymru: beth yw'r opsiynau?

DIOGELU DATGANOLI

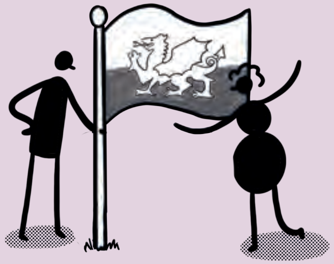

BETH SYDD EI ANGEN YN SYTH:

Gwella'r ffordd mae'r setliad yn gweithio drwy ddiogelu pwerau'r Senedd, rhoi'r berthynas rhwng y llywodraeth ddatganoledig a llywodraeth y DU ar sylfaen gryfach, a rhoi pwerau newydd i'r Senedd, yn unol â Senedd yr Alban.

Deddf newydd i rwystro Senedd San Steffan rhag pasio deddfau ar faterion datganoledig heb gytundeb y Senedd

Deddf newydd i gryfhau'r berthynas rhwng llywodraeth y DU a llywodraeth Cymru ar sail partneriaeth gyfartal a chydweithredu

Rhagor o hyblygrwydd i Lywodraeth Cymru gael gwerth am arian wrth reoli ei chyllid

Datganoli pwerau newydd i'r Senedd – cyfiawnder, plismona a seilwaith rheilffyrdd

ATGYFNERTHU DATGANOLI

Cryfhau'r setliad ymhellach, gyda chynrychiolaeth ffurfiol o Gymru yn San Steffan.

Ail Siambr fyddai'n cynrychioli'r gwledydd datganoledig yn ffurfiol yn San Steffan

Adolygiad cynhwysfawr o gyllid cenedlaethol a rhanbarthol, ar sail anghenion pob rhan o'r DU

Proses newydd i ddiweddaru pwerau'r Senedd a chael gwared ar gyfyngiadau di-angen

DU FFEDERAL

Byddai'r DU yn dod yn wladwriaeth ffederal, gyda phŵer yn cael ei rannu'n ffurfiol rhwng llywodraeth y DU a llywodraethau'r gwledydd a'r rhanbarthau.

Cyfansoddiad ysgrifenedig i ddiffinio sut byddai'r pwerau'n cael eu dosbarthu ar bob lefel o lywodraeth

Byddai gan Loegr (neu ranbarthau Lloegr) ei llywodraeth a'i senedd ei hun

Cynrychiolaeth ffurfiol o'r gwledydd (a'r rhanbarthau) ar lefel y DU, er enghraifft mewn ail siambr ddiwygiedig

Strwythurau ffurfiol ar gyfer cydweithredu a datrys anghytundebau rhwng llywodraeth y DU a'r gwledydd a'r rhanbarthau

CYMRU ANNIBYNNOL

Byddai Cymru'n dod yn wladwriaeth, ar wahân i'r DU.

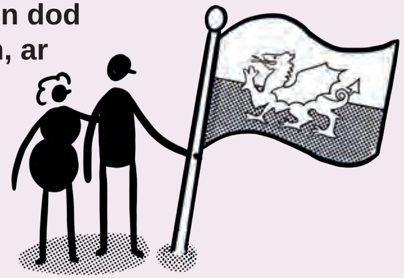

Byddai'r Senedd a Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am bob agwedd ar lywodraeth yng Nghymru

Gallai Cymru wneud cais i ymuno â'r Cenhedloedd Unedig a sefydliadau rhyngwladol eraill, ochr yn ochr â gwladwriaethau sofran eraill

Byddai telerau ymadawiad Cymru o'r DU, a'r berthynas rhyngddynt ar ôl annibyniaeth, yn cael eu negodi gyda llywodraeth y DU

Gallai Cymru ddod yn annibynnol heb newid cyfansoddiadol mawr yng ngweddill y DU

Dyfodol Cymru: beth sydd angen i ni ei ystyried?

Mae gan bob opsiwn ar gyfer dyfodol Cymru gyfleoedd a heriau

Mae'r diagram isod yn amlinellu'r meini prawf rydyn ni wedi'u defnyddio i asesu'r cyfleoedd a'r heriau hyn, wedi'u rhannu'n dair thema graidd, a phedair is-thema.

Ar y tudalennau canlynol, rydym yn crynhoi'r cyfleoedd a'r heriau a ystyrir ar gyfer pob thema ac is-thema.

Egwyddorion

- Atebolrwydd
- Galluogedd
- Sybsidiaredd
- Cydraddoldeb a chynhwysiant

Materion Ymarferol

- Dibyniaethau allanol
- Capasiti a chost
- Sefydlogrwydd llywodraeth
- Llywodraeth gydgysylltiedig

Polisïau

- Cyllid cyhoeddus
- Polisi economaidd
- Sefydlogrwydd economaidd
- Llif pobl a nwyddau

Egwyddorion	Atebolrwydd	Galluogedd	Sybsidiaredd	Cydraddoldeb a chynhwysiant
 Diogelu ac atgyfnerthu datganoli	byddai mesurau i ddiogelu datganoli yn gwella atebolrwydd byddai’r cyfrifoldeb dros ganlyniadau fel tlodi a chyflogaeth yn dal i gael ei rannu rhwng Llywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru	mwy o gyfle i wneud penderfyniadau yng Nghymru Byddai rheolaeth Llywodraeth Cymru dros gyfanswm y gwariant cyhoeddus yn dal yn gyfyngedig	byddai datganoli pellach yn cynyddu sybsidiaredd	cwmpas ar gyfer rhagor o amrywiaeth polisi rhwng cenhedloedd y DU cadw cydbwysedd cryfach ar ymarfer pŵer, a datrys anghydfodau’n fwy annibynnol, yn helpu i orfodi hawliau
 DU ffederal	gallai cyfansoddiad ffederal wneud cyfrifoldebau'n gliriach mecanweithiau tryloyw ar gyfer datrys anghydfodau rhwng llywodraethau cyfrifoldeb am lawer o ganlyniadau’n cael eu rhannu rhwng llywodraethau ffederal a thaleithol	byddai gan y Senedd fwy o reolaeth dros drethi a gwariant ar lefel y dalaith diogelwch cyfansoddiadol sy’n gwella’r galluogedd mewn cysylltiadau rhynglywodraethol	mae gan strwythurau ffederal fecanweithiau clir ar gyfer arfer pwerau ar wahanol lefelau eglurder statws ar gyfer pob lefel o lywodraeth penderfynu ar sut caiff y pwerau eu rhannu fel rhan o sefydlu'r ffederasiwn	mwy o amrywiaeth o ran polisi rhwng cenhedloedd y DU, yn enwedig petai cymwyseddau cydraddoldeb a chynhwysiant yn cael eu dal ar lefel y dalaith mae cyfansoddiad ffederal yn gallu gwreiddio hawliau cydraddoldeb a chynhwysiant, ond penderfyniadau gwleidyddol sy’n pennu hawliau pwy sy’n cael statws cyfansoddiadol
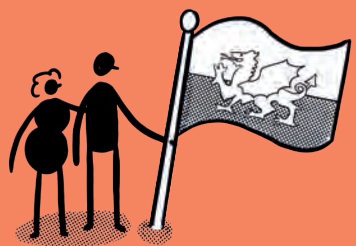 **Cymru annibynnol**	yn fwyaf clir o ran atebolrwydd dros benderfyniadau mae atebolrwydd effeithiol yn dibynnu ar strwythurau craffu a chyfryngau annibynnol	mae gan ddinasyddion fwy o ddylanwad uniongyrchol dros fwy o benderfyniadau cytundebau rhyngwladol yn cyfyngu ar benderfyniadau	holl bwerau’r llywodraeth yn cael eu harfer yng Nghymru gallai ymaelodi â sefydliadau rhyngwladol yn y dyfodol (ee yr UE) gyfyngu ar benderfyniadau	gallai cyfansoddiad Cymru annibynnol wreiddio hawliau cydraddoldeb a chynhwysiant yn amodol ar ddewisiadau gwleidyddol

Materion Ymarferol	Dibyniaethau allanol	Capasiti a chost	Sefydlogrwydd llywodraeth	Llywodraeth gydgysylltiedig
 Diogelu ac atgyfnerthu datganoli	rhaid cael deddfwriaeth yn Senedd San Steffan i ddatganoli rhagor o bwerau mwy o rôl i'r Goruchaf Lys o ran diogelu datganoli	mae system gyllido ar sail anghenion yn fwy tebygol o dalu costau darparu gwasanaethau yng Nghymru angen capasiti ychwanegol i arfer pwerau newydd	cyfyngiadau ar allu Llywodraeth y DU i newid y setliad heb gytundeb gall sofraniaeth seneddol olygu bod llywodraethu datganoledig yn ansefydlog	gallai pwerau datganoledig mwy cydlynol, a phrosesau rhynglywodraethol cryfach, olygu llai o wrthdaro rhwng y llywodraethau
 DU ffederal	byddai angen cefnogaeth pedair gwlad y DU i ddeddfu	parhad llawer o gyfrifoldebau a sefydliadau ar lefel ffederal efallai byddai angen capasiti polisi, cyllidol ac ariannol newydd pe bai'r cyfrifoldebau'n cael eu rhannu mewn ffordd wahanol	byddai cyfansoddiad ffederal yn cynnig mwy o sefydlogrwydd gwleidyddol a chyfreithiol llai o hyblygrwydd i addasu dosbarthiad pŵer fel y nodir yn y cyfansoddiad	cyd-sofraniaeth ffurfiol, sy'n creu'r posibilrwydd o gyd-gymhwysedd a rhagor o gydlyniad
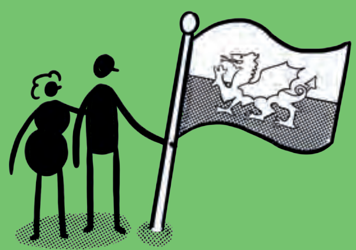 **Cymru annibynnol**	byddai angen cytuno ar y telerau ymadael â'r DU gyda llywodraeth y DU	cyfle i ddylunio strwythurau a systemau gwahanol angen creu sefydliadau newydd i arfer holl gyfrifoldebau'r wladwriaeth gyda heriau sylweddol o ran costau a recriwtio	cyfle am sefydlogrwydd cyfreithiol a chyfansoddiadol byddai sefydlogrwydd yn dibynnu ar ffactorau allanol a pherthnasoedd â gwladwriaethau eraill	y cwmpas llawnaf ar gyfer cydlynu ac integreiddio gwasanaethau'r llywodraeth yng Nghymru gallai'r angen i gynnal teithio trawsffiniol a/neu gytundebau masnach gyfyngu ar opsiynau polisi

Polisïau	Cyllid cyhoeddus	Polisi economaidd	Sefydlogrwydd economaidd	Llif pobl a nwyddau
 Diogelu ac atgyfnerthu datganoli	gallai system gyllido newydd sy’n seiliedig ar anghenion fod o fudd i Gymru	gallai system gyllido sy’n seiliedig ar anghenion greu cyfle i fuddsoddi mwy yn seilwaith Cymru	mae newid esblygiadol yn golygu mwy o siawns o sefydlogrwydd economaidd	ffin agored gyda Lloegr, yn hwyluso masnach a theithio personol
 DU ffederal	byddai mecanwaith cyllido ffederal gyda mwy o wariant yn cael ei ariannu gan drethi lleol a benthyca yn rhoi mwy o hyblygrwydd i'r gwledydd ac i'r rhanbarthau gallai hyn gynyddu'r risg ariannol oni bai fod trosglwyddiadau ariannol i liniaru gwahaniaethau rhanbarthol	gallai mwy o ryddid ar drethiant a gwariant alluogi mwy o arloesi o ran polisïau system sy’n seiliedig ar reolau ar gyfer dyrannu buddsoddiad yn debygol o fod o fudd i Gymru risg o ‘ffoi rhag treth’ pe bai gan Gymru drethi uwch na Lloegr	gallai ansicrwydd a negodiadau croes wrth sefydlu ffederasiwn niweidio hyder y farchnad	Marchnad sengl y DU a ffiniau agored yn debygol o barhau
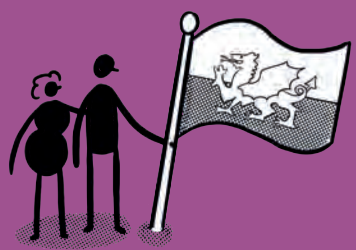 **Cymru annibynnol**	byddai angen dewisiadau polisi caled yn y tymor byr-canolig y potensial am ddiffyg ariannol sylweddol, ar raddfa sy’n dibynnu ar negodi setliad annibyniaeth gall gymryd 20-50 o flynyddoedd i fynd i'r afael â’r problemau strwythurol sy'n sail i sylfaen drethu isel	mwy o ryddid i lunio polisïau macroeconomaidd byddai marchnadoedd ariannol, capasiti cyllidol, a chytundebau rhyngwladol yn cyfyngu ar opsiynau polisi	dim rhwyd ddiogelwch ar gyfer argyfwng rhyngwladol/ariannol marchnadoedd rhyngwladol yn ymateb yn wael i ansefydlogrwydd ac ansicrwydd gwleidyddol, megis yn ystod negodiadau ymadael	byddai symud ar draws ffiniau yn rhan o’r trafodaethau ymadael rhyddid i benderfynu ar ei rheolau dinasyddiaeth ei hun